

Z tradice pedagogických sdružení v Polsku

Zenon Jasinski

Roku 1981 schválil Úřad hlavního města Varšavy statut Polského pedagogického sdružení, které tím získali právo i možnost vyvíjet činnost na celém území státu.

Příčinou absence našeho sdružení v Polsku bylo podceňování pedagogických věd, malý počet osob s ukončeným vysokoškolským vzděláním v oboru, nevelké výsledky vědecké práce z obecné pedagogiky a jejích subdisciplín i nechuť Ministerstva školství a kultury takové sdružení v období po II. světové válce založit.

Soudobé „Polské pedagogické sdružení“ však navazuje na podobné organizace v minulosti. Za první polské pedagogické sdružení se považuje společnost založená 6. 12. 1848 v Poznani za aktivní účasti Ewarysta Estkowského. Kromě hlavního úkolu, boje o uchování polského jazyka v pruském záboru, měla pečovat o zvýšení postavení učitelstva na úroveň státních úředníků, o zvyšování odborné úrovně učitelů a o vydávání učebnic. V letech 1848–1853 vydávala Szkola Polska s přílohou Szkolka dla dzieci, vydala též Slabikář Rakowicza.

I když toto sdružení zaniklo, stalo se příkladem pro polské učitele z jiných zemí tehdy neexistujícího Polska, rozděleného mezi Prusko, Rusko a Rakousko.

Druhé pedagogické sdružení vzniklo v roce 1868 ve Lvově v rakouském záboru. Jeho cíl se podobal sdružení v Poznani. Zvláštností byla činnost kroužků, které sdružovaly učitele několika škol. Schůzky kroužků měly obvykle následující program: 1. Vyučovací hodina v místní škole 2. Diskuse o vyučovací hodině 3. Přednáška připravená některým z účastníků 4. Beseda o aktuálních školních problémech. Sdružení se úspěšně rozvíjelo a na počátku devadesátých let minulého století mělo 3 000 členů, 60 oddělení a 1 166 kroužků. Členy sdružení nebyli jen učitelé (v roce 1877 jich bylo 73%), členství v tehdejší Lvově patřilo k dobrému tónu. Na lvovském hřbitově můžeme ještě dnes vidět náhrobky s nápisy, že kupec, soudce či zeman byli předsedy pedagogického sdružení.

Kroužky se zasloužily o zakládání knihoven a čítáren, vydávání knih pro učitele a žáky, vydávání měsíčníku Szkola a jeho přílohy Praktyka szkolna a Kalendarzu nauczycielskiego. V roce 1903 se sdružení zasloužilo o vznik prvního Školního muzea na území polských zemí.

V roce 1872 založil v Těšínském Slezsku pastor dr. Leopold Otto Polské sdružení evangelických učitelů. Předsedal mu ředitel evangelické školy v Těšíně Jan Sliwka, autor na tehdejší dobu vynikajících polských učebnic. Toto

sdužení však po odchodu doktora Otta do Varšavy v roce 1875 přestalo existovat.

Ve druhé polovině sedmdesátých let 19. století můžeme sledovat pokusy založit oddělení lvovského pedagogického sdružení v Těšíně, avšak Slezský zemský úřad v Opavě bez souhlasu Vídně založení nemohlo povolit. Když souhlas přišel, nebylo ve Slezsku už dostatek nadšenců, kteří by sdružení založili.

Až v roce 1888 Jerzy Kubisz založil v Ustroni Polský pedagogický kroužek, který začal od roku 1892 vydávat *Miesięcznik pedagogiczny* a v roce 1896 se přetvořil v Polské pedagogické sdružení. Pro nejmenší vydávalo sdružení časopis *Jutrzenka*, který měl v roce 1913 5 500 předplatitelů, 551 členů a 9 kroužků. Sdružení se zasloužilo především o zvyšování úrovně svých členů pořádáním různých kursů, které vedli profesori Jagiellonské univerzity a Univerzity ve Lvově.

Po I. světové válce polští učitelé, kteří se ocitli na území Československa a byli členy Polského pedagogického sdružení, utvořili Sdružení polských učitelů v Československu. Naopak na polské straně se v roce 1924 rozhodli členové sdružení sloučit se Svazem učitelů všeobecných škol ve Varšavě.

Poněkud jiný charakter mělo Pedagogické sdružení založené Stanislawem Karpowiczem ve Varšavě v roce 1930. Zakladatel si kladl za cíl vytvořit středisko krystalizace nových výchovných názorů opírajících se o vědecké základy, jejichž hlavní devizou měla být obroda života prostřednictvím výchovy. Hlavními formami činnosti sdružení byla vědecká zasedání, kursy pro učitele, projektování a metodika výuky. Bylo to první sdružení, jehož cílem bylo provadět výzkumy na poli pedagogické teorie i praxe. Jen výbuch první světové války překazil činnost sdružení, které sdružovalo přední polské pedagogy a mělo naději ovlivnit přestavbu školství.

V nezávislém Polsku, které vzniklo po I. světové válce, se obnovila myšlenka vytvoření pedagogického sdružení. V roce 1929 vzniklo v Krakově Vědecké sdružení pedagogické, které se zabývalo výzkumy v oblasti pedagogiky a psychologie, popularizovalo tyto vědy mezi učiteli a v širokých společenských vrstvách, vydávalo pedagogické a psychologické časopisy. Rozšířilo svoji činnost i ve Lvově. Díky snahám tohoto sdružení byla vydávána periodika *Biblioteczka Nauk Pedagogicznych* a *Biblioteka Klasyków Pedagogiki* (Locke, Rousseau, Komenský). Byly vydávány rovněž pedagogické listy. Sdružení příznivě ovlivnilo rozvoj pedagogiky v Krakově a ve Lvově. Svoji činnost obnovilo hned v roce 1945, v roce 1948 zorganizovalo celopolskou konferenci pedagogů a psychologů. Po smrti svého zakladatele Władysława Heinricha byla jeho činnost v roce 1957 zastavena.

Pokračovatelem se v roce 1956 stalo Poznanské pedagogické sdružení,

jehož vznik inicioval J. Kwiatko při Katedře pedagogiky Poznaňské univerzity. Společnost organizuje a iniciuje pedagogické výzkumy, od roku 1973 uděluje cenu E. Estkowského vynikajícím pedagogům. Od roku 1975 se odědilo samostatné sdružení v Lešně, avšak v roce 1981 se obě sdružení stala součástí Polského pedagogického sdružení.

Cílem většiny pedagogických sdružení, o jejichž činnosti jsme dosud informovali, nebyla bezprostřední obrana zájmu učitelů ani různé formy sociální pomoci, leč zvýšení úrovně pedagogiky jako vědy. Jejich vadou byla regionální roztržštěnost. Současné Polské pedagogické sdružení rozvíjí činnost vědeckou, vydavatelskou i organizátorskou již jedenáct let na území celého Polska.

Řádným členem našeho sdružení se může stát osoba polské státní příslušnosti, splňuje-li jednu z podmínek:

1. Má ukončené vysokoškolské studium pedagogiky nebo studium jiné, spojené s problematikou výchovy a vzdělávání. Má pedagogickou praxi nebo výsledky v pedagogice.
2. Má ukončené jiné vysokoškolské studium, ale získal doktorát pedagogických věd.
3. Má publikační činnost v oblasti pedagogických věd nebo věd příbuzných.
4. Má kvalifikaci rovnocennou kvalifikaci charakterizované v bodech 1,2,3 uznávanou školským úřadem.

Tyto požadavky způsobují, že členství ve Sdružení nemá charakter masový. Koncem roku 1990 existovalo 18 místních odboček, které sdružovaly 640 členů.

Hlavním cílem sdružení je podílet se na rozvoji pedagogických věd a popularizovat jejich výsledky v Polsku i v zahraničí.

K hlavním formám a směrům činnosti Sdružení patří:

1. Podpora pedagogických výzkumů a tvůrčích iniciativ členů, bádání v oblasti pedagogiky v Polsku i v zahraničí a rozvíjení pedagogických věd, zdokonalování systému vzdělávání v Polsku.
2. Poskytování pomoci členům Sdružení při zavádění výsledků vědecké práce do výchovné a vzdělávací praxe.
3. Popularizace výsledků pedagogických věd a podílení se na rozvoji pedagogické kultury společnosti.
4. Pomoc Sdružení při rozvoji společenského vědeckého života mezi učiteli a dalšími školskými pracovníky.

5. Organizování sjezdů, konferencí a vědeckých zasedání.
6. Činnost vydavatelská.
7. Spolupráce s mezinárodními a zahraničními pedagogickými společnostmi.

(Přeložila Karla Bártů)